

บทบาทของทหารกับการส่งเสริมประชาธิปไตย กรณีศึกษา กรม
ข่าวทหารบก

The role of the military and the promotion of
democracy in the case of the Royal Thai Army Director
of Intelligence

กิตติพงษ์ หมัดอาดัม*

Kittipong madadam

Received: September 13, 2025 Revised: December 10, 2025 Accepted:
December 20, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักสองประการ คือ 1) ศึกษาบทบาทของทหารกับการส่งเสริมประชาธิปไตย โดยใช้กรณีศึกษา กรมข่าวทหารบก และ 2) เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมบทบาทร่วมกันระหว่างกองทัพและการพัฒนาประชาธิปไตย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคลากรในกรมข่าวทหารบกจำนวน 17 คน ซึ่งเป็นบุคลากรภายในกรมข่าวทหารบก ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผสานกับการตีความตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า กรมข่าวทหารบกมีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาประชาธิปไตยในลักษณะเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะการปฏิบัติภารกิจด้านข่าวกรองและการถ่ายทอดข้อมูลสถานการณ์ทางการเมืองและสังคมให้แก่ผู้มีอำนาจตัดสินใจในระดับนโยบาย ซึ่งมีส่วนช่วยให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างรอบคอบและสอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตย นอกจากนี้ หน่วยงานยังมีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยแก่ข้าราชการทหารเอง อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดที่สำคัญ เช่น ความแตกต่างด้านทัศนคติ องค์ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยระหว่างทหารกับภาคพลเรือน รวมถึงความร่วมมือระหว่างกันที่ยังไม่เป็นระบบ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าควรมีการพัฒนาแนวทางการอบรมเกี่ยวกับประชาธิปไตยให้กับบุคลากรทหาร การสื่อสารสาธารณะอย่างสร้างสรรค์ และการ

ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคประชาสังคม เพื่อให้กองทัพมีบทบาทเชิงบวกในการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : ทหาร, ประชาธิปไตย, กองทัพบก, กรมข่าวทหารบก, การเมือง

Abstract

This research has two primary objectives: 1) to examine the role of the military in promoting democracy, using the case study of the Army Public Relations Department; and 2) to propose strategies for fostering collaborative roles between the armed forces and democratic development. The study employs a qualitative research methodology, collecting data from a purposive sample of 17 personnel within the Army Public Relations Department through in-depth interviews. Data analysis employed content analysis, complemented by interpretive approaches aligned with qualitative research paradigms.

The findings reveal that the Army Public Relations Department plays a structural supportive role in democratic development, particularly through intelligence operations and the dissemination of political and social information to policymakers. This function contributes to the prudent and democratic-aligned administration of state affairs. Additionally, the department is involved in providing education and understanding of democracy to military personnel themselves. Nonetheless, significant constraints were identified, notably divergent attitudes, knowledge, and perceptions of democracy between military personnel and civilians, as well as an unsystematic approach to intersectoral collaboration. The study's recommendations emphasize the need to develop training programs on democratic principles for military personnel, promote constructive public communication, and enhance cooperation with civil society sectors. Such measures aim to foster a positive and sustainable role for the military in democratic development.

Keywords : Military, Democracy, Royal Thai Army, Directorate of Intelligence, Politics

บทนำ (Introduction)

ในระบอบประชาธิปไตย บทบาทของทหารมักถูกมองว่าเป็นเพียงกลไกในการรักษาความมั่นคงของชาติ อย่างไรก็ตาม ในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย กองทัพยังคงมีบทบาทที่ซับซ้อนมากกว่านั้น โดยเฉพาะในบริบทของการเมืองและการปกครอง ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับการเมืองที่ยาวนาน โดยเฉพาะบทบาทของทหารในการเข้าแทรกแซงทางการเมืองและมีอิทธิพลต่อการบริหารราชการแผ่นดิน การมีบทบาทของทหารในทางการเมืองที่มากเกินไป อาจก่อให้เกิดข้อกังขาต่อความชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตย และส่งผลกระทบต่อความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับหลักการประชาธิปไตยที่แท้จริง

อย่างไรก็ดี ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้เกิดแนวคิดใหม่ที่มุ่งเน้นการปรับบทบาทของทหารให้สอดคล้องกับการส่งเสริมประชาธิปไตย ซึ่งรวมถึงการทำงานด้านข่าวสาร ความมั่นคง และการสนับสนุนการบริหารราชการแผ่นดินตามครรลองประชาธิปไตย หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในด้านนี้คือ "กรมข่าวทหารบก" ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักด้านการข่าวของกองทัพบก ที่มีภารกิจในการรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงนโยบาย การศึกษาบทบาทของกรมข่าวทหารบกในบริบทของการส่งเสริมประชาธิปไตยจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะสามารถชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของกองทัพในการปรับตัวเข้าสู่สังคมประชาธิปไตย และสามารถเสนอแนวทางในการพัฒนาบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของทหารในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาบทบาทของกรมข่าวทหารบกกับการส่งเสริมประชาธิปไตย และการเสนอแนวทางเชิงนโยบายและปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง เพื่อให้กองทัพสามารถดำรงอยู่ร่วมกับระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของทหารกับการส่งเสริมประชาธิปไตย กรณีศึกษา กรมข่าวทหารบก
2. เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมบทบาทร่วมกันระหว่างกองทัพและการพัฒนาประชาธิปไตยกรณีศึกษา กรมข่าวทหารบก

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาทบทวนของทหารในการส่งเสริมประชาธิปไตยจำเป็นต้องพิจารณาทั้งด้านแนวคิดทางรัฐศาสตร์ ทฤษฎีทางสังคม และคุณลักษณะเฉพาะขององค์กรทหารเพื่อเข้าใจบทบาทและความสัมพันธ์ของทหารกับประชาชนในบริบทของระบอบประชาธิปไตย การทบทวนวรรณกรรมในครั้งนี้จึงครอบคลุมแนวคิดสำคัญ 8 ประการที่สัมพันธ์กับประเด็นวิจัย

1. ภาวะผู้นำและผู้นำทางการทหาร (Leadership)

ภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญของการดำเนินงานภายในกองทัพ ทฤษฎีภาวะผู้นำของ Bernard Bass กล่าวถึงผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (transformational leadership) ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายร่วมกัน ในบริบทของผู้นำทางการทหาร ภาวะผู้นำที่ดีควรผสมผสานระหว่างความเข้มงวดกับความยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ทั้งในสภาพสงครามและสันติภาพ นอกจากนี้ John Kotter ยังเน้นว่า ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ และสามารถบริหารการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเหมาะสมกับบริบทที่กองทัพต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเมืองภายใต้ระบบประชาธิปไตย

2. ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (Social Action Theory)

แนวคิดของ Max Weber ว่าด้วย “การกระทำที่มีความหมาย” ช่วยให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมขององค์กรและบุคลากรในเชิงคุณค่า ไม่ใช่เพียงมิติของพฤติกรรมล้วน ๆ Weber แบ่งการกระทำออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ การกระทำตามประเพณี อารมณ์ เหตุผลเชิงเป้าหมาย และเหตุผลเชิงคุณค่า ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการอธิบายว่าทหารมีแรงจูงใจอะไรในการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือการสื่อสารกับสังคม การวิเคราะห์ในลักษณะนี้ช่วยให้เข้าใจว่าทหารไม่ใช่เพียงเครื่องมือของรัฐ แต่เป็นผู้กระทำการทางสังคมที่มีจุดยืน ความเชื่อ และเจตนารมณ์เฉพาะตน

3. หลักประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยคือระบบที่ยึดหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยมีองค์ประกอบหลักคือ การเลือกตั้งอย่างเสรี การเคารพสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ แนวคิดประชาธิปไตยที่สำคัญ เช่น ประชาธิปไตยแบบตัวแทน (representative democracy) และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) ต่างก็ชี้ให้เห็นว่าทุกภาคส่วนในสังคม รวมถึงกองทัพควรมีบทบาทในขอบเขตที่ส่งเสริมความชอบธรรมของรัฐ ไม่ใช่เข้าไปแทนที่อำนาจทางการเมืองของประชาชน กองทัพในสังคมประชาธิปไตยจึงต้องเคารพในหลักนิติรัฐและมีความโปร่งใสต่อสาธารณชน

4. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participation Theory)

ทฤษฎีนี้ อธิบายถึงระดับและลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

กระบวนการทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วยมิติทั้งด้านการรับรู้ การแสดงความคิดเห็น และการลงมือปฏิบัติ Almond และ Verba แบ่งประชากรทางการเมืองออกเป็นสามกลุ่ม ได้แก่ พลเมืองที่ไม่มีส่วนร่วม พลเมืองเชิงรับ และพลเมืองเชิงรุก ซึ่งกลุ่มสุดท้ายมีแนวโน้มมีบทบาทสูงในสังคมประชาธิปไตย ปัจจุบัน การมีส่วนร่วมไม่จำกัดอยู่เพียงในหีบบัตรเลือกตั้ง แต่รวมถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคม ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ร่วมสมัยที่ทหารต้องเรียนรู้และเปิดรับ

5. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการยืนยันความชอบธรรมของรัฐในทุกๆระดับ โดยเฉพาะในด้านนโยบายสาธารณะและความมั่นคง การมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยผ่านกลไก เช่น เวทีสาธารณะ คณะกรรมการร่วม หรือการแสดงความคิดเห็นผ่านระบบออนไลน์ แนวคิดนี้เน้นว่าประชาชนไม่ควรถูกมองเป็นเพียงผู้รับบริการจากรัฐ แต่เป็นผู้ร่วมสร้างนโยบาย ซึ่งมีผลต่อวิธีที่กองทัพควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคงอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้

6. ทฤษฎีและแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง “ทหาร-พลเรือน”

Civil-Military Relations เป็นแขนงวิชาที่สำคัญในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างทหารกับพลเรือน แนวคิดของ Samuel Huntington สนับสนุน “การแยกอำนาจ” (objective control) โดยให้ทหารมีความเป็นมืออาชีพอย่างแท้จริง และไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ในขณะที่ Morris Janowitz เสนอ “การบูรณาการ” (subjective control) ที่เน้นให้ทหารเป็นส่วนหนึ่งของสังคมพลเรือน แนวคิดทั้งสองนี้ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างความมั่นคงกับเสรีภาพของประชาชน

7. ทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมทหาร

การควบคุมทหารในระบอบประชาธิปไตยสามารถกระทำได้หลายวิธี ทั้งในเชิงโครงสร้าง เช่น การควบคุมผ่านรัฐธรรมนูญ รัฐบาล และรัฐสภา และในเชิงวัฒนธรรม เช่น การปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตยในกองทัพ ทฤษฎีของ Peter Feaver กล่าวถึง “agency theory” ซึ่งมองว่าทหารเป็นตัวแทนที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพลเรือนซึ่งเป็นผู้แทนของประชาชน แนวคิดนี้เน้นความจำเป็นในการสร้างกลไกตรวจสอบและความโปร่งใส เพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขตของกองทัพ

8. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมืออาชีพของทหาร

ความเป็นมืออาชีพของทหารไม่เพียงหมายถึงความสามารถในการปฏิบัติการทางทหารเท่านั้น แต่ยังรวมถึงจริยธรรม วินัย ความรับผิดชอบ และการไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ความเป็นมืออาชีพในที่นี้จึงเป็นเกราะคุ้มกันไม่ให้กองทัพกลายเป็นผู้เล่นทางการเมือง โดย Huntington เชื่อว่าทหารที่มีความเป็นมืออาชีพจะยึดมั่นในหลักการ

รับใช้รัฐ ไม่ใช่บุคคล หรืออุดมการณ์ทางการเมืองใด ๆ แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยที่ต้องการให้กองทัพอยู่ภายใต้การควบคุมของอำนาจพลเรือน และมีความโปร่งใสในการปฏิบัติภารกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาบทบาทของทหารกับการส่งเสริมประชาธิปไตย กรณีศึกษา กรมข่าวทหารบก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน ที่ปฏิบัติงานในกรมข่าวทหารบก ซึ่งประกอบไปด้วย นายทหารชั้นสัญญาบัตร จำนวน 8 คน, นายทหารชั้นประทวน จำนวน 5 คน และ พนักงานราชการหรือเทียบเท่า จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ คำถามสำหรับใช้ใน การรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง หัวข้อนี้แบ่งเป็น 3 หัวข้อย่อย คือ (1) หลักเกณฑ์การสร้างคำถาม (2) ลักษณะคำถาม และ (3) การทดลองคำถาม

การรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. การศึกษาจากทฤษฎี แนวคิด เอกสาร และวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวทาง
2. เข้าสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเป็นบุคลากรในกรมข่าวทหารบก จำนวน 17 คน
3. จากการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การจำแนกประเภทข้อมูล คือ การจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่หรือประเภท โดยใช้เกณฑ์บางอย่าง ดังนี้

1. คุณลักษณะที่ข้อมูลนั้นมีอยู่ร่วมกันเป็นตัวจำแนก โดยจำแนกตามเกณฑ์ด้านอิทธิพลของ วัฒนธรรม หรือระดับการรับรู้ลักษณะสิ่งต่างๆ ซึ่งการจำแนกมี 2 ระดับได้แก่ 1) ระดับจุลภาคคือการ จำแนกกระดัดคำหรือระดับประโยค เป็นการวิเคราะห์กลุ่มคำ (domain analysis) การทำสารบบจำแนก ประเภท (taxonomy) และเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคำกับดัชนีหลัก 2) ระดับมหภาค เป็นการ จำแนก ระดับเหตุการณ์ โดยมีการจำแนกทั้งแบบใช้ทฤษฎีที่อาศัยแบบแผนพฤติกรรม กลุ่มองค์กร การมี ส่วนร่วม และไม่ใช่ทฤษฎีที่เน้นข้อมูลแบบคนใน

2. การเปรียบเทียบข้อมูล ใช้ได้ดีในกรณีผู้วิจัยมีข้อมูลอย่างน้อย 2 ชุด

โดยวิเคราะห์แบบ แผนที่เหมือนหรือแตกต่างกัน กรณีเปรียบเทียบความต่าง 3 กลุ่ม เปรียบเทียบประเด็นดังนี้ 1) ผลลัพธ์ เหมือนกัน สาเหตุเหมือนกัน 2) ผลลัพธ์เหมือนกัน สาเหตุต่างกัน 3) ผลลัพธ์ต่างกัน สาเหตุเหมือนกัน และ 4) ผลลัพธ์ต่างกัน สาเหตุต่างกัน

3. การวิเคราะห์ส่วนประกอบ คือ การแสวงหาคุณสมบัติหรือ ส่วนประกอบของความหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหรือชนิดของข้อมูล แล้วนำคุณสมบัติ นั้นมาเปรียบเทียบกัน

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง บทบาทของทหารกับการส่งเสริมประชาธิปไตย กรณีศึกษากองทัพอากาศ ตามวัตถุประสงค์จำนวน 2 ข้อ ดังนี้

1. บทบาทของทหารในระบบประชาธิปไตยไม่ใช่เพียงการป้องกันประเทศ แต่รวมถึงการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบททางการเมืองและสังคม ภาวะผู้นำทางการทหารถือเป็นปัจจัยสำคัญ โดยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์สามารถสร้างภาพลักษณ์ของกองทัพให้เป็นมิตรกับประชาชน และเป็นผู้สนับสนุนความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าผู้ใช้อำนาจ การใช้แนวคิดของ Weber เรื่องการกระทำทางสังคมช่วยอธิบายว่าการตัดสินใจของทหารในสถานการณ์ต่าง ๆ มีนัยยะที่มากกว่าคำสั่งหรือหน้าที่ หากแต่เป็นการกระทำที่สะท้อนค่านิยมและเจตจำนงขององค์กรในฐานะส่วนหนึ่งของสังคม ขณะเดียวกัน แนวคิดประชาธิปไตยและทฤษฎีการมีส่วนร่วมชี้ว่า กองทัพต้องเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง เพื่อสร้างความชอบธรรมและความไว้วางใจต่อบทบาทของทหารในสังคม ในภาพรวม บทบาทของทหารควรเปลี่ยนจากผู้ใช้อำนาจมาเป็น “ผู้สนับสนุนระบบ” โดยเคารพอำนาจพลเรือน ไม่แทรกแซงกระบวนการทางการเมือง และทำงานในกรอบของหลักนิติธรรม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยให้มีความมั่นคงมากขึ้น

2. ความร่วมมือระหว่างกองทัพและภาคประชาธิปไตยต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ความสมดุล” ระหว่างอำนาจทหารกับอำนาจพลเรือน ทฤษฎีความสัมพันธ์ทหาร-พลเรือน โดยเฉพาะของ Huntington และ Janowitz เสนอกรอบความคิดที่ต่างกันแต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันได้ แนวทางแรกเน้นให้ทหารมีความเป็นมืออาชีพและแยกจากการเมือง ส่วนแนวทางหลังมองว่าทหารควรเปิดรับการบูรณาการกับสังคมในเชิงพลวัต เพื่อให้เกิดความเข้าใจและไว้วางใจร่วมกัน ในทำนองเดียวกัน ทฤษฎีการควบคุมทหาร เช่น agency theory ของ Peter Feaver ชี้ว่า พลเรือนควรเป็นผู้ควบคุมและกำหนดนโยบาย ส่วนทหารเป็นผู้ปฏิบัติตามอย่างมีวินัย แนวคิดนี้ส่งผลต่อการออกแบบนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง และระบบตรวจสอบ

ถ่วงดุลระหว่างสองภาคส่วน นอกจากนี้ ความเป็นมืออาชีพของทหารยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความร่วมมือ โดยทหารต้องวางตัวอย่างเป็นกลาง ไม่เข้าไปมีบทบาททางการเมือง และยึดถือจริยธรรมอย่างเคร่งครัด การสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืนจึงต้องอาศัยทั้งการปรับแนวคิดภายในกองทัพ และการออกแบบนโยบายที่เอื้อต่อการสื่อสารสองทางกับประชาชน โดยเปิดโอกาสให้มีการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้กองทัพเป็นพลังสนับสนุนการพัฒนาประชาธิปไตยในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ประเด็นเกี่ยวกับระบบวิธีคิดที่เชื่อมั่นต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย พบว่า ทหารส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมประชาธิปไตย คือ การเมืองจะเห็นได้จากปัจจุบันที่การเมืองมีการทุจริตคอร์รัปชันกันอย่างแพร่หลายยากจะควบคุมได้ จนเกิดการแบ่งพรรคแบ่งฝ่ายกันอย่างชัดเจน ส่งผลให้ประเทศไทยเกิดความไม่สงบสุขและเกิดการขัดแย้งภายในประเทศ ทหารจึงเข้ามามีบทบาทในการจัดระเบียบประชาธิปไตยให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบนักการเมืองอย่างโปร่งใสได้ แต่การที่ทหารเข้ามามีบทบาทแทรกแซงในทางการเมืองไทย ปัจจุบันพบว่า มีทั้งทหารที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยที่จะให้ทหารเข้ามามีบทบาทแทรกแซงในทางการเมืองไทย สำหรับกลุ่มทหารที่เห็นด้วยนั้น ให้เหตุผลว่าทหารสามารถมีความเด็ดขาด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารบ้านเมืองให้สงบสุขและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งยังสามารถปกป้องคุ้มครองประชาชน ให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายได้อีกด้วย แต่ในส่วนของกลุ่มทหารที่ไม่เห็นด้วยนั้น ให้เหตุผลว่า ทหารไม่มี ความสามารถในการบริหารประเทศได้เก่งเท่ากับนักการเมืองที่เล่าเรียนศึกษาด้านนี้มาโดยตรง จึงไม่ควรเข้ามาแทรกแซงในทางการเมืองไทยปัจจุบัน อีกทั้งทหารส่วนใหญ่ประสงค์จะให้พลเรือนมาเป็นผู้นำและ บริหารประเทศมากกว่าหากมีการเลือกตั้งใหม่ เนื่องจากพลเรือนอาจจะมีรู้ความสามารถในด้านการ บริหาร และการปกครองที่มากกว่าผู้นำกองทัพ ทั้งนี้ ยังสามารถจัดการปกครองได้อย่างเต็มที่เข้าถึงและ เป็นกันเองระหว่างประชาชน และออกความคิดเห็นนโยบายในการพัฒนาประเทศได้มากกว่าผู้นำกองทัพ เพื่อพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ในทางตรงกันข้าม ผู้นำกองทัพอาจมีความเด็ดขาดในการปกครองก็จริงแต่ในบางกรณีก็เด็ดขาดแบบไม่ ควรและไม่ถูกต้อง จึงทำให้การปกครองและการพัฒนาประเทศมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าไม่เต็มกำลัง จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงตรงกับหลักการของการควบคุมทหารโดยพลเรือน ในบทที่ 2 กล่าวคือ การที่ กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่า สมาชิกขององค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีส่วนสำคัญในการ ดำเนินการบริหารราชการ

แผ่นดินอย่างรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีจะต้องเป็นพลเรือนและองค์กรตาม รัฐธรรมนูญ ที่เป็นพลเรือนเหล่านี้ต้องเป็นองค์กรที่มีอำนาจตามกฎหมายในการแสดงเจตนา ตัดสินใจ เกี่ยวกับนโยบายการบริหารประเทศนโยบายทางการทหารทั้งหมด และมี อำนาจบังคับบัญชาทหารทั้งในแง่บุคคล การกระทำและงบประมาณได้โดยแต่เพียง ลำพัง

2. จากการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมบทบาทร่วมกันระหว่างกองทัพและการพัฒนาประชาธิปไตย พบว่า การที่ทหารมีระบบอาวุโสเป็นอุปสรรคในการส่งเสริม ประชาธิปไตย เพราะระบบของทหารเป็นแบบพีคครองน้อง ทำให้การแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เป็นไปได้ยาก ทุกคนจะต้องอยู่ภายใต้คำสั่งของผู้บังคับบัญชาและมี อาจขัดคำสั่งได้แม้สิ่งนั้นจะไม่ถูกต้องก็ตาม แต่ต้องทำเพราะหน้าที่และความอยู่รอด ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่รูปแบบการปกครองและ วิธีการดำเนินชีวิตต้องยึดหลักของความเสมอภาค เสรีภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรี แห่ง ความเป็นมนุษย์ จึงถือได้ว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันในทุกๆเรื่อง ไม่เลือก ปฏิบัติ และยังขัดต่อหลักการมีส่วนร่วมอีกด้วย นอกจากนี้การมีระบบอาวุโายัง ก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันได้อย่างง่ายดายซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการส่งเสริม ประชาธิปไตยอย่างยิ่ง อีกทั้งจากการศึกษาแนวทางในการ ส่งเสริมบทบาทร่วมกัน ระหว่างกองทัพและการพัฒนาประชาธิปไตย พบว่า ทหารส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการ แทรกแซงทางการเมืองของทหารไม่สามารถเป็นเหตุผลในการส่งเสริมประชาธิปไตยให้ เกิดขึ้นในสังคม ได้ เนื่องจากการได้มาซึ่งอำนาจบริหารโดยการแทรกแซงดังกล่าวไม่ได้ มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน อันเป็นการขัดต่อหลักการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย การรัฐประหารว่าจะไม่สามารถแก้ไขปัญหา ทางการเมืองและส่งเสริม ประชาธิปไตยได้จริง โดยรัฐประหารเป็นการถอดถอนรัฐบาลด้วยวิธีการนอก กฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการใช้กำลังทหารเพื่อโค่นรัฐบาลที่มาจากเลือกตั้ง หรือ แต่งตั้ง หรือแม้แต่ รัฐบาลชุดที่หัวหน้าคณะรัฐประหารเองเป็นผู้นำ อันเป็นสิ่งที่ไม่ได้ เกิดจากความต้องการของประชาชนและ จำกัดสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งผู้นำ ของตนเอง อย่างไรก็ตามสำหรับแนวทางในการส่งเสริม บทบาทร่วมกันระหว่างกองทัพ และการพัฒนาประชาธิปไตย พบว่า หน้าที่หลักของทหารที่แสดงให้เห็นถึง การมีความ รับผิดชอบต่อส่วนรวมในการส่งเสริมประชาธิปไตย คือ การปกป้องภัยอันตรายให้แก่ ประชาชน ปกป้องประเทศจากสงคราม และพัฒนาประเทศให้ทันสมัย เป็นธรรมตาม ภารกิจของกองทัพไทยภายใต้ รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ไม่เข้าไปแทรกแซงการบริหาร บ้านเมืองซึ่งไม่ใช่ภารกิจหลักของทหาร ทั้งนี้ ยังต้อง ปฏิบัติตนให้เป็นตามหลักการเป็น มีอาชีพของทหารอีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

1. ผลการวิจัยนี้ได้ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ที่สำคัญในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติในการศึกษาบทบาทของทหารต่อการส่งเสริมประชาธิปไตย โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางการเมือง ดังนี้

2. การแยกบทบาทระหว่างการข่าวด้านความมั่นคงกับการเมืองเชิงอำนาจงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าแม้ทหารจะมีภารกิจด้านการข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางการเมือง แต่หากมีการกำหนดบทบาทให้ชัดเจน พร้อมทั้งมีกรอบจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาชีพ ก็สามารถดำเนินภารกิจเหล่านั้นได้โดยไม่กระทบต่อประชาธิปไตย ซึ่งแตกต่างจากข้อสมมติฐานเดิมที่มองว่าบทบาทด้านข่าวของทหารมักนำไปสู่การควบคุมและแทรกแซงทางการเมือง

3. แนวคิด “ทหารในฐานะผู้ประสานความเข้าใจ” งานวิจัยนี้เสนอแนวความคิดใหม่ที่กองทัพ โดยเฉพาะหน่วยข่าวสาร สามารถปรับเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้เฝ้าระวัง” ไปสู่ “ผู้ประสานความเข้าใจ” (Bridge Builder) โดยใช้ข้อมูลข่าวสารเป็นเครื่องมือส่งเสริมความเข้าใจระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน และองค์กรทางการเมือง ซึ่งเป็นแนวทางที่ยังไม่เคยถูกนำเสนออย่างเป็นระบบในการศึกษาทางรัฐศาสตร์ไทย

4. การพัฒนาแนวคิด “การข่าวประชาธิปไตย” (Democratic Intelligence Practice) จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม งานวิจัยได้วางกรอบแนวคิดใหม่เกี่ยวกับ “การข่าวในระบอบประชาธิปไตย” ที่เน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นฐานแนวคิดที่สามารถพัฒนาต่อยอดในระดับนโยบายและหลักสูตรฝึกอบรมของกองทัพ

5. บทบาทของหน่วยงานทหารในฐานะส่วนหนึ่งของการพัฒนา Soft Power ด้านความมั่นคง งานวิจัยนี้ยังเสนอว่า กรมข่าวทหารบกสามารถใช้ความชำนาญด้านการสื่อสารและวิเคราะห์สถานการณ์มาเป็นทรัพยากรเชิงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประชาชน แทนที่จะใช้กำลังหรืออำนาจแบบเดิม ซึ่งถือเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการใช้ “Soft Power” ในยุคประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะการวิจัย (research suggestions)

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองขององค์กรทางทหารที่ชัดเจน และกำหนดแนวระเบียบปฏิบัติในสอดคล้องกับความเป็นประชาธิปไตย เพราะบางครั้งการให้องค์กรทางทหารมีอำนาจหน้าที่ทางการเมืองแบบเบ็ดเสร็จ อาจส่งผลเสียต่อประเทศมากกว่าผลดี

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการกับแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างองค์กรทางการเมืองของ พลเรือน กับองค์กรทหารเพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมร่วมกัน

3. ควรมีการศึกษามาตรการร่วมกันในการป้องกันปัญหาการเข้ามามีบทบาทหรือการแทรกแซงทางการเมืองขององค์กรทหาร โดยในการตั้งคณะกรรมการศึกษาควรมีองค์กรทางพลเรือนร่วมด้วย

เอกสารอ้างอิง (References)

- ประภัสสร ยินดี (2558), **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กันยายน – ธันวาคม 2558**
- ศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ บำรุงสุข (2558), **เสนาธิปไตย รัฐประหารกับการเมืองไทย – Militocracy: Military Coup and Thai Politics**, กรุงเทพฯ: มติชน, 2558
- กนลา สุขพานิช และ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2523) **ทหารกับการเมือง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์.
- เกษียร เตชะพีระ (มีนาคม 2537) **การเมืองวัฒนธรรมว่าด้วยประชาธิปไตย : บทนำเปรียบเทียบเชิงทฤษฎีรัฐศาสตร์สาร**, 14-15
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2558) **รัฐธรรมนูญกับการเมืองไทย กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**
- ชนพล บุญโยปยัญมภ์ (พฤศจิกายน 2545) **การปรับโครงสร้างกองทัพให้สอดคล้องกับรัฐบาลอิลเคทรอนิกส์**. ในโครงการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 3, วันที่ 29-30 พฤศจิกายน 2545 (หน้า 1-11). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2527). **พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย**. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- กิติทัศน์ ผกาทอง. (2566). **สังคมแห่งสิทธิเสรีภาพ**. คณะรัฐศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาลววิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. (2552). **หนึ่งศตวรรษ: รัฐธรรมนูญและรัฐประหารกับการเมืองสยามประเทศไทย จากกบฏ ร.ศ. 130 ถึงรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 หรือประชาธิปไตยกับอำมาตยาธิปไตย**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ณัฐพล ใจจริง และคณะ. (2558). **พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับแนว**

- พระราชดำริด้านการปกครองท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
 ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2558). **การเมืองวัฒนธรรมไทย : ว่าด้วยความทรงจำ/วาทกรรม/อำนาจ.** นนทบุรี : ฟ้ายเดียวกั้น.
- สุจิต บุญบงการ. (2556). **รัฐและสังคมในบริบทประชาธิปไตย.** คณะนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชิน ตันติกุล. (2557). **รัฐประหาร พ.ศ.2490 จุดกำเนิดอำนาจนิยมของกองทัพรัฐประหาร.** กรุงเทพฯ : มติชน.
- Huntington, S. P. (1963). **Political order in changing societies.** Conn: Yale University Press.
- Janowitz, M. (1964). **The Military in the Development of a New Nation.** Chicago: University of Chicago.
- Samudavanija, C. (1981). **The Thai Young Turk.** Singapore: Institute of Asia Studies.
- Anek Laothammathus. (1991). **Business Associations and the New Political Economy.** Singapore: Westview Press.
- Fred Riggs. (1966). **Thailand: The Modernization of a Bureaucratic Polity.** By Fred W. Riggs. Honolulu: East-West Center Press
- S.E. Finer (1976). **The Man on Horseback: The Role of the Military in Politics.** 2nd Enlarged edition.
- Samuel P. Huntington (1968). **Political Order in Changing Societies.** ew Haven and London: Yale University Press.
- Samuel P. Huntington (1970). **Authoritarian Politics in Modern Society: The Dynamics of Established One-Party Systems.** New York: Basic Books. Inc.